

Pieksämäen kaupunki

Tarkastuslautakunta

Arviointikertomus 2022

Sisällys

PUHEENJOHTAJAN KATSAUS.....	III
1 TARKASTUSLAUTAKUNNAN TOIMINTA.....	1
2 VUODEN 2021 ARVIOINTIKERTOMUKSEN HAVAINTOJEN KÄSITTELY	5
3 KAUPUNGIN STRATEGIAN JA KAUPUNGIN TOIMINNALLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI.....	7
3.1 Hallinto	7
3.2 Kaupungin strategia	8
3.3 Vastuualueiden tavoitteiden toteutuminen.....	13
3.3.1 Kaupunginhallitus.....	13
3.3.2 Perusturva	15
3.3.3 Kasvatus- ja opetuspalvelut.....	19
3.3.4 Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut	23
3.3.5 Tekninen toimi.....	24
3.4 Konserniyhteisöjen tavoitteiden toteutumisen arviointi	25
4 TALOUDEN ANALYYSI.....	28
4.1 Investointien toteutuminen.....	30
4.2 Henkilöstö	32

PUHEENJOHTAJAN KATSAUS

Arviointivuosi 2022 oli vielä jatkumoa edellisvuoden poikkeusoloille ja koronatilanteen hallinnalle. Varautuminen ja toiminta kohti normaalia käynnistyi, koska tuo Covid-19 pandemia arkipäiväistyi. Valitettavasti tuo poikkeava aika sai jatkoa Venäjän toimista. Koko maailmanpolitiikassa tapahtui muutos, joka alkoi jo vuoden 2021 aikana Venäjän keskittäessä joukkojaan Ukrainan rajalle. Tilanne kärjistyi 24.2.2022 alkaneen Venäjän erikoisoperaation myötä muuttuen koko maailmaa järkyttäneeksi sotatilaksi.

Sodan vaikutukset ovat olleet valtaisan paitsi Euroopassa myös Suomessa; Venäjän erilaiset vaatimukset kiristivät turvallisuustilannetta Euroopassa, Venäjän vastaiset pakotteet ja sodankäynti Euroopassa vaikutti osaltaan myös kuntien toimintaan ja talouteen. Sotaa pakenevien saapuminen Suomeen sekä yleinen kustannusten ja hintojen nousu ovat olleet vasta esimakua Euroopassa käytävän sodan vaikutuksista.

Edessämme on edelleen suuria haasteita: kaupunkimme veto- ja pitovoiman sekä elinvoiman vahvistaminen, työvoiman saatavuus, Venäjän hyökkäyssodan ja muiden kriisien aiheuttama taloudellinen epävarmuus sekä tarve rakenteellisiin uudistuksiin. Vuonna 2022 varmistui Pieksämäen kaupungin historian suurimman investointihankkeen Niinimäen tuulipuiston toteutuminen. Pieksämäen odotettua parempi verotulokertymä ylitti talousarvion ja koronatuokeakin vielä jaettiin. Saimme runsaasti hankerahoja, joissa palvelualueemme olivat olleet erityisen ansiokkaita.

Tilikauden tulos vuonna 2022 rakentui vielä noille odottamattomille erille ja tilinpäätöksen alijäämän muodostumiseen vaikutti menojen voimakas kasvu. Toimintakulujen kasvuun vaikuttivat väestön ikärakenteen muutoksesta johtuva palvelutarpeen kasvu, sopimuskorotukset ja tuo koronapandemiakin vaikutti vielä alkuvuoden rajoitustoimien, testauksen ja hoitokustannusten kautta.

Vuoden 2023 alusta kuntien rahoitus tulee muuttumaan ja sen vuoksi selviäminen veloista, vastuista ja investointien poistoista tulee olemaan vaikeaa.

Rahaa kun pitäisi riittää myös investointeihin tulevaisuudessa, sillä osa vielä taloudellisesti kohtalaisen hyviin vuosiin johtaneista syistä eivät ole luonteeltaan pysyviä, joten niiden ei

voida olettaa tuovan samanlaista hyötyä enää tulevina vuosina. Valtionosuudetkin ovat vielä arvoitus, luvut tarkentuvat vasta syksyllä. Lisäksi on huomioitava, että talouden tasapainotusta tulisi edelleen jatkaa, koska talouden tasapaino on heikkenemässä.

Toki tämäkin vuosi oli sitä tasapainoilua, sillä tilikauden tulos oli tällä erää 2,5 milj. euroa alijäämäinen. Pieksämäen osalta kriisikuntakriteerit heikkenivät vuonna 2022, odotettavissa ei kuitenkaan ole, että kriisikuntakriteerit täyttyisivät lähivuosina. Niinimäen tuulipuiston kiinteistöverotuotot tulevat auttamaan merkittävässä määrin kaupungin talouden hallintaa tulevina vuosina. Pieksämäen taloutta tulevaisuudessa vahvistanevat uusiutuvan energian hankkeet, mutta korjausvelan kasvu ja tuo ylisuuri kiinteistömassa huolestuttaa.

Se asettaakin päätöksenteolle jatkossa selkeitä velvoitteita varata budjetissa varoja myös näihin projekteihin.

Tulevien vuosien taloussuunnittelu ja konsernien taloustavoitteet sekä erilaiset investoinnit on entistä tärkeämpää valmistella omistajaohjauksen, talousjohdon ja konsernien yhteistyönä. Kiinteistöjen tilatehokkuudelle ja tilojen ylläpidolle on asetettava selkeät talousarvio- tavoitteet ja niistä tulee raportoida. Määrätietoisella kiinteistöjen hallinnalla voidaan kiinteistöriskejä ja talousrasitteita minimoida ja ohjata resurssit toiminnoissa tarvittavien kiinteistöjen hoitoon ja kunnossapitoon.

Eri toimintojen seuranta tulisi parantaa sekä kannustaa eri palvelualueita esittämään talousarvioon sellaisia tavoitteita, toimenpiteitä sekä selkeitä mittareita, joilla voidaan seurata strategian tavoitteiden toteuttamista ja toteutumista.

Seurantamittareista pitäisi saada aikaan yhteinen päätös ja palvelualueiden kehittämistoimien toteutusta olisi valvottava.

Keskeinen kehittämiskohde on toiminnan vaikutusten arviointi. Mikäli tuloksia ei tulekaan, pitäisi pystyä selvittämään onko toimintaa toteutettu strategian tavoitteisiin nähden aiotulla tavalla ja laadukkaasti.

Pieksämäen kaupungin hankintajärjestelmiin liittyvät ratkaisut tulisi tehdä niin, että ne mahdollistavat hankintojen tehokkaan johtamisen ja luotettavan valvonnan koko hankinnan elinkaaren ajan. Mikäli hankintojen kokonaisuutta ei pystytä luotettavasti valvomaan, se lisää kustannuksia ja luo tilaisuuksia mahdollisille väärinkäytöksille.

Erilaisia hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistä koskevia suunnitelmia on sekä kaupungilla että hyvinvointialueella. Jatkossa onkin arvioitava kriittisesti, millaisia ohjelmia ja suunnitelmia tarvitaan kaupunkitasolla lakisääteisten lisäksi.

Tarvitaan yhteistyötä ja koordinoitua, jotta sekä hyvinvointialueen että kaupungin omat suunnitelmat ovat linjassa keskenään.

Aika tulee näyttämään, kuinka nuo sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut alkavat toimia hyvinvointialueen osalta alueellamme. Saavatko kuntalaiset palvelusopimuksessa sovittuja palveluita ja vastaako niiden laatu ja määrä sovittua. Työllistämistoimien ohella myös työttömien hyvinvoinnista tulee huolehtia, koska monet työttömät kokevat yksinäisyyden lisäksi oman terveydentilansa heikentyvän. Kaupunkimme imagon rakentaminen on edelleen tärkeää kaupungin elinvoiman lisäämisen sekä toivotun pitovoiman saavuttamiseksi, siksi Pieksämäen kaupungin veto- ja pitovoiman parantamiseen tulee voida reagoida voimakkaammin.

Henkilöstön saatavuus tulee olemaan haasteellista ja tähän tarvitaan yhteistyötä.

Kaupungista löytyy positiivisia asioita, joilla voidaan vahvistaa Pieksämäen työnantajakuva. Erityisesti positiivista työnantajaimagoa ja myönteistä kuntakuvaa tulee tuoda esiin työnantajasta viestittäessä, jotta meillä on mahdollisuus kilpailla jatkossakin eri alojen osajista. Ympäristön viihtyisyys, palvelujen saavutettavuus ja kuntalaisten osallistumismahdollisuudet oman asuinalueensa suunnitteluun ovat huomioon otettavia tekijöitä suunniteltaessa ja rakennettaessa toimivaa asuinympäristöä.

Osallistavan budjetoinnin käyttöä on syytä kehittää edelleen ottamalla käyttöön erilaisia toimintamalleja sen toteuttamiseksi. Suositeltavaa olisi ottaa kuntalaiset vielä enemmän mukaan miettimään, mihin nuo yhteiset taloudelliset voimavarat jatkossa käytetään. Tarvitsemme yhteistyötä, siinä toinen toistemme arvostamista sekä avointa ja riidatonta keskustelukulttuuria.

Pieksämäen kaupungilla ei ole varaa siihen, että suunnittelu, toteutus, valvonta ja markkinointi eivät toimi yhdessä yhteisen päämäärän eteen.

Sekä toiminnan että tiedonkulun täytyy olla sujuvaa, yhteisen päämäärämme selvä ja yhdessä sovittu.

Omasta puolestani haluan kiittää hyvää yhteistyötä kaikkia viranhaltijoita, haastateltavia sekä tilintarkastajaa, tarkastuslautakunnan sihteerii ja lautakunnan aktiivisia jäseniä.

Tarkastuslautakunta kiittää kuluneesta kaudesta kaupungin luottamushenkilöitä ja koko henkilöstöä. Tarkastuslautakunta haluaa kiittää erityisesti sote-henkilöstöä kuntalaisten hyväksi tehdystä arvokkaasta työstä.

Rita Ruotsalainen

tarkastuslautakunnan puheenjohtaja

1 TARKASTUSLAUTAKUNNAN TOIMINTA

Kuntalain 121 §:n mukaan valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä arvioinnin järjestämistä varten. Lautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tulee olla valtuutettuja. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on:

1. Valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat;
2. Arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla;
3. Huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteen sovittamisesta;
4. Valvoa 84 §:ssä säädettyjen sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista sekä saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi;
5. Valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi, sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi

Tarkastuslautakunnan tehtävistä on säädetty kuntalaissa. Tarkastuslautakunta arvioi valtuustolle sitä, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuneet kaupungissa, ja onko toiminta järjestetty tuloksellisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Tarkastuslautakunta laatii arviointisuunnitelman ja antaa valtuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Jos kaupungin taseessa on kattamatonta alijäämää, arvioi tarkastuslautakunta talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella, sekä voimassa olevan taloussuunnitelman ja toimenpideohjelman riittävyyttä. Lautakunta voi antaa valtuustolle muitakin tarpeellisenä pitämiään selvityksiä arvioinnin tuloksista. Hallitus antaa valtuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta. Tarkastuslautakunnan jäsenten esteellisyydet on otettu huomioon lautakunnan käytännön työskentelyssä.

Seuraavat esteellisyydet on huomioitu:

Rita Ruotsalainen (opetuslautakunta)

Kaupunginvaltuuston päätöksellä 9.8.2021 § 59 on toimikaudeksi 2021-2024 tarkastuslautakuntaan valittu seuraavat jäsenet ja henkilökohtaiset varajäsenet:

	Varsinainen Jäsen	Varajäsen
Puheenjohtaja	Rita Ruotsalainen	Anne-Maarit Perälä
Varapuheenjohtaja	Risto Ockenström	Esa Maaranen
Jäsenet	Pekka Seppä	Markku Tertsunen
	Sinikka Riipinen	Hertta-Kaisa Vaske
	Arvo Levänen	Matti Kauhanen

Tarkastuslautakunnan sihteerinä on toiminut tilintarkastaja KHT, JHT Jarmo Raati ja HT Tuomo Sirviö BDO Audiator Oy:stä.

Vuoden 2022 toimintaan liittyen lautakunta on kokoontunut yhdeksän kertaa. 6.9.2022 Tarkastuslautakunta päätti työohjelman ja kokousaikataulut vuodelle 2022. Tarkastuslautakunnan toiminnan tulee suuntautua tehtyihin päätöksiin sekä niiden vaikutusten ja strategian mukaisuuden arviointiin. Mikäli tarkastuslautakunta puuttuu päätösten valmisteluun, vaarantuu lautakunnan riippumattomuus ja tarkastuslautakunnan rooli voi muuttua tarkastajan sijasta osallisen rooliksi mikä johtaa jääviyteen suorittaa tarkastustoimintaa.

Kokouksissa on kuultu kaupunginjohtajan ja talousjohtajan katsauksia kaupungin talouden kehityksestä, talousarvion laadinnan vaiheista, sekä toiminnoista vastaavia johtavia viranhaltijoita. Lautakunnan jäsenet ovat tutustuneet hallinnon pöytäkirjoihin, toiminta- ja taloussuunnitelmiin sekä tilinpäätökseen ja kaupungin sisäisiin ohjeisiin.

Lautakunta on saanut selonteon vuoden aikana vastuullisen tilintarkastajan ja avustavien tilintarkastajien suorittamasta tarkastuksesta ja käsitellyt tilintarkastuskertomuksen. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet. Näiden tietojen perusteella tarkastuslautakunta antaa Kuntalain 121 §:n mukaisen arviointikertomuksen.

Tarkastuslautakunta on käsitellyt sidonnaisuusilmoitukset ja saattanut ne valtuuston tietoon. Tarkastuslautakunta on laatinut toimikaudelleen arviointisuunnitelman, jonka pohjalta on vuosittain laadittu työohjelma. Työohjelmassa on täsmennetty aihealueet, joita on arvioitu vuosittain.

Työohjelman mukaiset tarkastuslautakunnan arviointitilaisuudet:

Kokous päivä	Aihe
5.10.2022	Talousjohtajan kuuleminen, teknisen johtajan kuuleminen, tarkastuslautakunnan talousarvio, tarkastuslautakunnan kouluttautuminen, Pieksämäen kaupungin tilintarkastuspalvelut
8.11.2022	Hallintojohtajan kuuleminen, kulttuuri- ja vapaa-aikajohtaja Päivi Majoisen kuuleminen, tilintarkastuspöytäkirja, sidonnaisuusilmoitukset, tilintarkastuspäivien tarkastaminen
13.12.2022	Hankintaoikaisu Pieksämäen kaupungin tilintarkastuspalveluihin, hallintojohtajan kuuleminen, talousjohtajan kuuleminen, varhaiskasvatusjohtajan kuuleminen
4.1.2023	Hankintaoikaisu Pieksämäen kaupungin tilintarkastuspalveluihin
23.1.2023	Tilintarkastajan kuuleminen, arviointikertomuksen valmistelu
30.1.2023	Hankintaoikaisu Pieksämäen kaupungin tilintarkastuspalveluihin
21.2.2023	Kaupunginjohtajan kuuleminen, tarkastuslautakunnan vastine valtuustoaloitteeseen
20.3.2023	Pieksämäen Vesi Oy:n ajankohtaiset asiat
25.5.2023	Tilintarkastajan loppuraportti, arviointikertomus 2022 allekirjoittaminen

Tarkastuslautakunta piti arviointikaudella edellisten lisäksi myös muita työtehtäviinsä liittyviä kokouksia

Tarkastuslautakunta muistuttaa kaupunginvaltuustoa, että se velvoittaisi kaupungin hallituksen laatimaan kuntalain mukaisen vastineen arviointikertomuksessa esitetyistä havainnoista. Kun vastine käsitellään valtuustossa, on valtuustolla mahdollisuus hyödyntää arvioinnista saatavia tietoja seuraavan vuoden talousarviota laadittaessa.

Tarkastuslautakunta pyytää vastineen arviointikertomukseen syyskuun 2023 loppuun mennessä.

Tarkastuslautakunta kilpailutti tilintarkastusyhteisön syys-lokakuussa 2022. Valtuusto valitsi tilintarkastusyhteisön tarkastuslautakunnan esityksestä 7.11.2022, § 66, ja kilpailutuksen voitti tilintarkastusyhteisö BDO Audiator Oy. Valinnasta jätettiin valitus markkinaoikeuteen ja valtuusto päätti järjestää uuden kilpailutuksen (Kaupunginvaltuusto 20.2.2023, § 6). Asian käsittely on arviointikertomuksen kirjoitushetkellä edelleen keskeneräinen.

2 VUODEN 2021 ARVIOINTIKERTOMUKSEN HAVAINTOJEN KÄSITTELY

Vuoden 2021 arviointikertomus on käsitelty kaupunginvaltuustossa 6.6.2022 § 38. Arviointikertomus on merkitty valtuuston tietoon saatetuksi ja lisäksi päätetty pyytää lisäselvityksiä arviointikertomuksessa esiin nostetuista asioita. Kaupunginvaltuusto on 7.11.2022 § 68 saanut selvityksen kertomuksessa esille nostetuista asiakohdista.

Tarkastuslautakunta on vuoden 2021 arviointikertomuksessa esittänyt, että kaupunginhallituksen tulee laatia vastine tarkastuskertomuksessa esitetyistä havainnoista syyskuun loppuun mennessä. Tarkastuskertomuksessa on esitetty havaintoja paitsi kaupunginhallituksen/konsernijohtoon osalta myös muiden vastuualueiden osalta. Valtuusto päätti, että kaupunginhallituksen tulee laatia vastine tarkastuskertomuksessa esitetyistä havainnoista lokaan loppuun mennessä valtuuston käsiteltäväksi.

Tarkastuslautakunta on vuoden 2021 arviointikertomuksessaan toistanut vuoden 2020 arviointikertomuksessa todetun huolen sote-kiinteistöjen tulevasta käytöstä seuraavasti: Tarkastuslautakunta esitti huolenaan, että kaupungin tulee turvata tulevissa sote-ratkaisuissa nykyisten tilojen käyttö ja että kaupungin on osallistuttava valmisteluun aktiivisesti. Hallituksen selvityksen mukaan ennen sote-uudistusta kaupunki voi osaltaan vaikuttaa asiaan palvelujen taloudellisen, tehokkaan ja laadukkaan järjestämisen kautta myös tilojen osalta. Tulevaisuudesta on lähinnä todettu riski tilojen jäämisestä tyhjilleen, mutta ei selkeätä suunnitelmaa tilojen tulevaisuudesta. Kaupungin tulee edelleen aktiivisesti valvoa etuaan hyvinvointialueen aloitettua toimintansa ja tehdä riskilähtöisesti suunnitelmat mahdollisesti tyhjilleen jäävien tilojen osalta.

Tarkastuslautakunta esitti tarkennuspyynnöt valituista perusturvan, ikääntyvien palveluiden, vastaanotto- ja sairaalapalveluiden, ja perhepalveluiden tavoitteiden ja toteumien raportoinnista vuonna 2021.

Tarkastuslautakunta esitti arviointikertomuksessa pyynnön yhteenvetoselvityksestä tuki- ja palvelupyynnöistä ja niiden ratkaisuaajoista.

Tarkastuslautakunta on pyytänyt tarkennusta kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnalta kaupunkilaisten osallistumisesta opiston toimintaan ja sen näkymistä vilkkaana maan keskiarvoon verrattuna.

Vastaukset arviointikertomuksessa esitettyihin pyyntöihin on saatu.

3 KAUPUNGIN STRATEGIAN JA KAUPUNGIN TOIMINNALLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

3.1 Hallinto

Kaupungin hallinnon toimintaa ja menettelytapoja säätelevät kuntalaki, hallintosääntö ja valtuuston hyväksymät muut ohjeet ja säännöt. Hallintolain määräykset mm. esteellisyyksistä on otettava huomioon, samoin hankintalaki ja kaupungin omat hankintaohjeet. Tarkastuslautakunnan tekemien havaintojen mukaan kaupunki on hankkinut oikeudellisia neuvoja yli 100 000 euron arvosta vuosina 2020-2022. Näitä hankintoja ei ole kilpailutettu kaupungin ohjeiden mukaisesti eikä myöskään tarvittavia viranhaltijapäätöksiä ole dokumentoitu riittävällä tavalla. Tarkastuslautakunnan käsityksen mukaan kaupunki on toteuttanut omana toimintana yli 100 000 euron rakennusurakoita.

Tarkastuslautakunta pitää tarpeellisena, että myös kaupunginvaltuustolla on ajantasaista tietoa hankkeista. Investointeja pohdittaessa myös korjausvelan kattamiseen on voitava varautua. Pieksämäen kaupungin hankintajärjestelmiin liittyvät ratkaisut tulisi tehdä niin, että ne mahdollistavat hankintojen tehokkaan johtamisen ja luotettavan valvonnan koko hankinnan elinkaaren ajan, jotta hankinnat toisivat säästöjä eivätkä lisäisi kustannuksia. Mikäli hankintojen kokonaisuutta ei pystytä luotettavasti valvomaan, se lisää kustannuksia ja luo tilaisuuksia mahdollisille väärinkäytöksille.

Tarkastuslautakunta kysyy, mitä toimenpiteitä on tehty hankintojen, ostolaskujen ohjeistuksen ja hyväksymiskäytäntöjen tarkentamiseksi?

Kaupunginhallitus on nimennyt teknisen johtajan useiden kaupungin omistamien kiinteistöyhtiöiden yhtiökokousedustajaksi. Tekninen johtaja on tiedottanut kirjeitse 13.4.2022 tarkastuslautakunnan jäsenille, että hän ei ole saanut elinkeinojohtajalle tekemästään pyynnöstä huolimatta kolmesta yhtiöstä yhtiökokouksessa tarvittavia tietoja. Tästä syystä yhtiökokousten pito on viivästynyt. Työhyvinvointiin tulee kiinnittää erityistä huomiota. Maalittaminen, kiusaaminen ja häiriköinti tulee loppua. Muistutamme myös luottamushenkilöitä työrauhan antamisesta viranhaltijoille työtehtäviensä suorittamiseksi.

Tarkastuslautakunta pitää edelleen tärkeänä työvoiman riittävyyden varmistamisen, sillä työvoiman saatavuus on yksi menestystekijä kaupungin elinvoimaisuuden tehostamiseksi ja ylläpitämiseksi

Tarkastuslautakunta kehottaa kaupungin johtoa ja johtavia luottamushenkilöitä suhtautumaan asiaan vakavasti ja tarvittaessa käyttämään työnohjausta tiimityöskentelytaitojen ja yhteistyön parantamiseksi. Lautakuntien toimintaan liittyen tarkastuslautakunta muistuttaa, että viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden kesken esittelijän ja päätöksentekijän rooli tulee pitää erillään.

Kaupunki on hallintojohtajan toimesta tehnyt sovintosopimuksen irtisanotun työntekijän korvausvaatimuksesta. Sovintosopimukseen liittyen on työntekijälle maksettu korvausta. Lisäksi kaupungille on tullut menoja palkkana maksetun korvauksen sivukuluista. Sovintosopimuksesta ja siihen liittyvistä maksuista ei ole dokumentoituja viranhaltijapäätöksiä eikä kaupunginhallituksen hyväksyvää päätöstä.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että puitesopimustoimittajien tehtyä työtä valvotaan riittävällä tavalla ja rakennusurakat tehdään kaupungin hankintaohjeiden, hankintalain ja kaupungin etujen mukaisesti.

Tarkastuslautakunta esittää valtuustolle, että valtuusto edellyttää kaupunginhallitukselta selvityksen, ovatko viranhaltijat toimineet kaupungin edun ja ohjeiden mukaisesti edellä mainituissa tapauksissa ja mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä viranhaltijoiden toiminnan saattamiseksi hyväksytyjen toimintatapojen mukaiseksi.

3.2 Kaupungin strategia

Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen arviointi tehdään vuosittain. Kunnan strategian toteutumista voidaan arvioida esimerkiksi valtuustokauden puolivälissä ja kauden päättyessä.

Tarkastuslautakunnan arvioinnissa kiinnitetään huomiota erityisesti niihin tavoitteisiin, jotka eivät ole toteutuneet. Tavoitteen saavuttamisen tai saavuttamatta jättämisen taustalla olevia syitä on tarpeen selvittää ja arvioida. Arvioinnin tulee tuottaa tietoa toiminnan tulokellisuudesta ja vaikuttavuudesta.

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuusto päättäessään talousarviosta ja –suunnitelmasta, hyväksyy kunnan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Kuntalain 115.1 §:n mukaan toimintakertomuksessa on esitettävä selvitys valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta kunnassa ja kuntakonsernissa.

Kuntalain 115.2 §:n mukaan, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, toimintakertomuksessa on esitettävä selvitys talouden tasapainotuksen toteutumisesta tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävydestä talouden tasapainottamiseksi. Kaupungin taseessa ei ole alijäämää eikä myöskään konsernitaseessa.

Toimintakertomuksessa kaupungin johto ja eri vastuualueiden ja niiden alaisten tulosaluiden tilivelvolliset ovat selvittäneet toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista. Lautakunnan kokouksissa saatujen selvitysten, lautakunnan jäsenten omien havaintojen ja tilinpäätöksen perusteella lautakunta esittää arviointikertomuksessaan niitä asioita, joihin se on kertomusvuoden aikana erityisesti tutustunut tai mitä sen mielestä ei ole riittävästi tuotu esille toimintakertomuksessa.

Tilinpäätös muodostuu yhdestä asiakirjasta ”Toimintakertomus ja tilinpäätös 2022”. Em. asiakirja pitää sisällään myös henkilöstöä koskevan katsauksen. Näiden lisäksi on laadittu toimintakertomukset vastuualueittain. Tilinpäätös ja toimintakertomukset antavat koko kaupungin taloudesta ja vastuualueista ja niiden alaisten tulosaluiden toiminnan ja talouden kehityksistä riittävän kokonaiskuvan. Toiminnallisten tavoitteiden toteutumat on esitetty asiakirjassa ja peilaten niitä vuoden 2022 talousarvioon. Tilinpäätökseen sisältyy myös tulosityksikkötasoiset talouden toteutumatiedot. Tämä helpottaa talousarviomäärärahojen käytön seurantaa eri tulosityksiköissä ja samalla toimintojen taloudellinen merkittävyys tulee paremmin esille. Tilinpäätöksessä on esitetty myös tulosaluekohtaisesti sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tilanne 31.12.2022. Tämä on osa käytännön sisäisen valvonnan riskienhallinnan toteuttamista.

Kaupunginvaltuusto on 13.12.2021 (§ 110) hyväksynyt Pieksämäen kaupungin strategian 2022–2030. Strategian mukaiset päämäärät ovat:

1. Turvaamme kestäväällä kuntataloudella edellytykset pito- ja vetovoiman lisäämiseen
2. Tarjoamme toimivat palvelut keskustassa ja kylillä, sekä teemme yhteistyötä kumppanien kanssa
3. Kehitämme viihtyisiä ja toimivia asuinympäristöjä koko maaseutukaupungin alueella
4. Vahvistamme asukkaiden hyvinvointia ja osallisuutta.

Päämääristä on johdettu tavoitteet, jotka ohjaavat kaupungin pitkän aikavälin toiminnan kehittämistä. Olennaisinta strategiatyössä on, että se on laadittu realistisista lähtökohdista kaupunkiin kohdistuvat faktat tunnistaen.

1. Turvaamme kestäväällä kuntataloudella edellytykset pito- ja vetovoiman lisäämiseen:

- Vahvistamme elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä
- Vahvistamme työvoiman saatavuutta yhteistyössä kumppanien kanssa
- Lisäämme yritysten ja kaupungin yhteistyötä
- Kehitämme uudenlaisia ja joustavia tapoja tuottaa palveluja
- Korostamme kaupungin vahvuuksia, sijaintia, luontoa ja luontoon liittyviä harrastuksia markkinoinnissa
- Parannamme mahdollisuuksia monipaikkaiseen asumiseen ja etätööhön

2. Tarjoamme toimivat palvelut keskustassa ja kylillä, sekä teemme yhteistyötä kumppanien kanssa:

- Rakennamme toimivaa yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa
- Vahvistamme kuntalaisten harrastusmahdollisuuksia sekä liikunta- ja kulttuuripalveluja yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa
- Vahvistamme kykyä tuottaa palveluita uusilla, innovatiivisilla tavoilla
- Kehitämme koulutustarjontaa alueella ja teemme yhteistyötä koulutuksenjärjestäjien kanssa

- Teemme ilmastollisesti kestäviä valintoja palveluiden tuottamisessa ja järjestämisessä

3. Kehitämme viihtyisiä ja toimivia asuinympäristöjä koko maaseutukaupungin alueella:

- Elävöitämme kaupunkikuvaa yhteistyössä kiinteistön omistajien kanssa
- Kehitämme monipuolisia ja nykyaikaisia asumisen mahdollisuuksia
- Huolehdimme turvallisesta, siististä ja viihtyisästä kaupunkikuvasta
- Varmistamme turvallisen, esteettömän ja sujuvan liikkumisen kaupungissa jalan, pyörällä ja muilla kulkuvälineillä
- Elävöitämme kaupunkia tapahtumilla keskustassa ja kylillä yhteistyössä kolmannen sektorin ja muiden toimijoiden kanssa

4. Vahvistamme asukkaiden hyvinvointia ja osallisuutta.

- Tarjoamme lapsille ja nuorille turvallisen kasvu- ja oppimisympäristön
- Osallistamme asukkaita palveluiden suunnitteluun ja kehittämiseen
- Edistämme asukkaiden hyvinvointia yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa
- Vahvistamme asukkaiden mahdollisuuksia oman asuin- ja elinympäristön kehittämiseen
- Tarjoamme nuorille monipuolisia mahdollisuuksia vaikuttaa kaupungin kehitykseen

Strategian päämääristä ja tavoitteista johdetaan vastuualuekohtaiset kehittämissuunnitelmat. Talousarvion ja tilinpäätöksen yhteydessä kuvataan, miten strategisia päämääriä ja valtuustokauden tavoitteita on toteutettu. Viranhaltijat ottavat strategian päämäärät ja tavoitteet huomioon asioiden valmistelussa. Päätöksentekijät huolehtivat siitä, että kaupungin päätökset ovat strategian mukaisia. Valtuustokauden puolivälissä tehdään strategian puolivälitarkastelu, jossa huomioidaan toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset ja tehdään tarvittavat tarkennukset valtuustokauden tavoitteisiin ja strategian toimeenpanoon. Pieksämäen kaupunki seuraa valtuustokauden aikana kaupungin kehitystä kuvaavia muuttujia, joista keskeisimpiä ovat:

- asukasluku ja nettomuutto
- työttömyysaste
- verokertymä
- velka/asukas

- vuosikate/ poistot
- aloittaneet/lopettaneet yritykset
- työpaikkojen määrä

Uuden strategian myötä myös tytäryhtiöt on velvoitettu laatimaan kehittämisohjelmat samalla tavalla kuin kaupungin vastuualueet laativat omat ohjelmansa. Kaupunginhallitukselle vietiin kesäkuussa 2022 tiedoksi konserniyhtiöiden kehittämissuunnitelmat. Konserniyhtiöt raportoivat vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä, miten kehittämissuunnitelmat ovat toteutuneet.

Tarkastuslautakunta esittää seuraavat kysymykset

- 1) Miten kaupunki on toteuttanut yritysmuotoisuuden ja yritysten kanssa tehtävän yhteistyön lisäämiseen tähtääviä toimenpiteitä (Tavoite/toteuma)?**
 - 2) Miten kaupungin yritysmuotoisuus ja yritysten tyytyväisyys kaupunkiin toimintaympäristönä on parantunut (Tavoite/toteuma)?**
 - 3) Miten muotoisuutta ja tyytyväisyyttä on mitattu?**
 - 4) Miten kaupungin viestintä on pääosin järjestetty yritysmuotoisuutta ja vuorovaikutusta edistävästi (tavoite/toteuma)?**
 - 5) Miten Piekämäki aikoo kehittää yritysviestinnän tavoitettavuutta ja vaikuttavuuden seurantaa?**
 - 6) Kuinka asumisen monimuotoisuutta on kehitetty?**
- Kaupungin infrastruktuuriin kohdistuu korjausvelkaa. Vakaamman talouden turvaamiseksi olisi aiheellista laatia korjausvelan hallintasuunnitelma. Mitä asialle aiotaan tehdä?**
- 7) Miten kaupunki on toteuttanut yritysmuotoisuuden ja yritysten kanssa tehtävän yhteistyön lisäämisen tähtääviä toimenpiteitä**
 - 8) Miten kaupunkikuvaa on elävöitetty ja millaista yhteistyötä on tehty kiinteistön omistajien kanssa? (Tavoite/ toteuma)**
 - 9) Miten asukkaita on osallistettu palvelujen suunnitteluun ja kehittämiseen? (Tavoite/toteuma)**
 - 10) Miten asukkaiden mahdollisuuksia oman asuin- ja elinympäristön kehittämiseen on vahvistettu? (Tavoite/toteuma)**

11) Millaisia mahdollisuuksia nuorille on tarjottu kaupungin kehitykseen vaikuttamiseksi? Tavoite/toteuma.

Tarkastuslautakunta esittää, että tavoitteiden asettaminen ja niiden toteutumien arviointi linkittyisivät selkeämmin hyväksyttyyn kaupungin strategiaan..

3.3 Vastuualueiden tavoitteiden toteutuminen

Talousarviossa kaupungin toiminnot on jaettu viiteen vastuualueeseen: kaupunginhallitus, perusturva, kasvatus- ja opetuspalvelut, kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut ja tekninen toimi. Tarkemmin tilinpäätöksen vastuualueista ja tulosalueista määrärahojen käytön ja tavoitteiden toteutumista on selostettu tilinpäätöksen sivuilla 52-90.

Tässä yhteydessä tarkastuslautakunta arvioi yleisellä tasolla valtuuston tahdon toteutumista vastuualueitten ja niiden alla olevien tulosalueiden toimintaa. Lisäksi niistä toiminnoista, joihin lautakunta on toimintavuoden aikana yksityiskohtaisemmin tutustunut, esitetään tarkempia arviota.

3.3.1 Kaupunginhallitus

3.3.1.1 Yleishallinto

Pieksämäen kaupungin tavoitteena on turvata laadukkaat palvelut kuntalaisille sekä vahvistaa kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Toiminnassa korostetaan tehokkuutta ja taloudellisuutta sekä yhteistyön ja tiedonkulun tärkeyttä. Tavoitteiden määrittely ja raportointi on puutteellista

Tavoite	Toteuma
Viestinnän ja tiedottamisen kehittäminen	Kaupungin graafista ilmettä on jalkautettu toimialoille. Viestintä- ja sosiaalisen median ohjetta on ryhdytty päivittämään. Viestintä on aktiivisempaa, tiedottamista erilaisista teemoista ja tapahtumista on lisätty. Viestinnän rooli on selkeämpi ja viestinnän apua hyödynnetään monipuolisemmin.

Ilmiantokanavan käyttöönotto	Ilmiantokanavan käyttöönotto odotti edelleen ilmoittajan suojaa koskevan lain valmistumista.
Valmistelutyöt hyvinvointialueen käynnistämiseksi.	Etelä-Savon hyvinvointialueelle annettiin selvitykset oikeuksista, vastuista ja velvoitteista, jotka siirtyivät 1.1.2023 hyvinvointialueelle. Erilaiset henkilöstöön ja sopimuksiin liittyvät selvitykset veivät todella paljon resurssia vuoden 2022 aikana.

3.3.1.2 Elinkeinoelämän kehittäminen

Yrityspalveluiden toiminta-alueina ovat aloittavien ja omistajaa vaihtavien yritysten neuvonta, toimivien yritysten kehittämisneuvonta, kasvuhankkeet sekä yritysten ja työn houkuttelevuus paikkakunnalle. Tilinpäätöksessä kerrotaan tavoitteiden toteutuneen arvioiden mukaisesti, mutta tarkastuslautakunnan ei ole mahdollista todeta samaa puutteellisen raportoinnin vuoksi.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota Säästökeskuksen kiinteistön hankintaan. Hankinta on taloudellinen riski kaupungille. Lautakunta pitää kuitenkin tärkeänä, että kaupungin keskusta pidetään elinvoimaisena ja monipuolisena kaupallisena keskuksena.

Tavoite	Toteuma
Yritystoiminnan edellytysten turvaaminen ja säilyttäminen käytettävissä olevin resurssein	Yritystoimintaa edistettiin käytettävissä olevin resurssein, yrityksille annettiin neuvontaa ja kannustettiin yrittäjyyteen ja toiminnan kehittämiseen.
Kehityskykyisten ja -haluisten yritysten neuvonta ja kannustaminen yritystoiminnan laajentamiseen	-
Uusien työpaikkojen edistäminen kaupunkistrategian mukaisesti	-
Liike- ja toimitilojen ylläpidon siirrettyä kaupungin tekniselle toimelle, vuokratta-	-

vissa liike- ja toimitiloissa pyritään mahdollisimman hyvään taloudelliseen tuottoon ja tilojen vajaakäytön alhaisena pitämiseen.	
---	--

Tarkastuslautakunta huomauttaa, että tavoitteiden toteumat tulee olla kaikilta osin selostettu tilinpäätöskirjassa. Tilinpäätöskirja on tärkeimpiä arviointivälineitä lautakunnan arviointityössä.

3.3.1.3 Tietohallinto

Tavoitteena oli tuottaa kustannustehokkaita ict- ja tietohallintopalveluja vastuualueille ja konserniyhtiöille. Tavoitteiden määrittely ja raportointi on puutteellista. Mielekkäämpää olisi tässä yhteydessä asettaa tavoite, jossa läpimenoajalle asetetaan määräaika ja jonka toteuma myös raportoitaisiin tilinpäätöksessä.

Tavoite	Toteuma
Tuottaa kustannustehokkaita ict- ja tietohallintopalveluja vastuualueille ja Konserniyhtiöille. Toimintaa seurataan ict-palvelujen osalta mittaroimalla palvelupyynnön läpimenoaikoja.	Tietohallinnon tukikanavan kautta v. 2022 tuli 4723 kpl tukipyyntöjä (69 % ratkaistu alle 3 tpv) ja 2120 kpl erilaisia palvelupyynnöjä.
Identiteetin hallinnan käyttöönoton selvityksen käynnistäminen	Identiteetin hallinnan selvitystyö on kesken.
Muutostyöt hyvinvointialueen käynnistämisen osalta	Hyvinvointialueen muutostyöhön osallistui 4 henkilöä tietohallinnosta, joista kaksi siirtyi hyvinvointialueen palvelukseen.

3.3.2 Perusturva

3.3.2.1 Perusturvan hallinto ja ostopalvelut

Perusturvan hallinto vastaa Pieksämäen kaupungin sosiaali- ja terveystalouden johtamisesta ja kehittämisestä. Hallinnon ja ostopalvelujen tulosalue sisältää pääasiassa Es-sotelta ostettavat erikoissairaanhoidon palvelut ja Leppävirran kunnalta ostettavat ympäristöterveydenhuollon palvelut. Tavoitteiden määrittely ja raportointi on ollut puutteellista ja sitä tulisi kehittää.

Tavoite	Toteuma
Vuoden 2022 toiminnallisina tavoitteina perusturvan vastuualueella on valmistautua toiminnan siirtämiseen vuoden 2023 alusta lukien hyvinvointialueelle sekä Korona-pandemian aiheuttaman hoitovelan hoitaminen ja palaaminen normaalitoimintaan toiminnallisesti ja taloudellisesti hallitusti.	Koko vuoden ajan toiminnan järjestämisen ja tuottamisen ohella valmistauduttiin hyvinvointialueelle siirtymiseen ja osallistuttiin aktiivisesti hyvinvointialueen valmisteluun. Myös Korona-pandemian hoito jatkui edelleen vuonna 2022 ja valtio korvasi koronan hoidosta aiheutuneita kuluja 1,7 M€. Perusturvan vastuualueella lisämäärärahaa haettiin kesken vuoden 5,4 M€ ja menot ylittivät muutetun talousarvion 1,9 M€. Suurimmat ylitykset kohdistuivat erikoissairaanhoidon. Essoten laskutus (sisältää myös muun erikoissairaanhoidon kauttalaskutuksen) kasvoi edellisvuoteen 14 % ja ylitti alkuperäisen talousarvion 3,6 M€ ja muutetun talousarvion 1,8 M€.

3.3.2.2 Ikääntyvien palvelut

Ikääntyvien palveluiden tulosityksiköt tuottavat erilaisia jokapäiväiseen elämiseen liittyviä palveluja ikäihmisille. Tulosalueeseen kuuluu palveluohjaus- ja neuvonta, kotiin tuotettavat palvelut tukipalveluineen sekä asumispalvelut. Palveluasumiskeskuksia ovat Kivitasku, Kerttula ja Hiekanpää. Niiden lisäksi asumispalveluja ostetaan yksityisiltä palveluntuottajilta. Tilinpäätöksen mukaan palvelurakenteen keventäminen on toteutunut. Tämä on hyvä suunta. Digiratkaisut ovat osa kotihoitoa ja niiden käyttöä suunnitellaan edelleen laajennettavan. Ikääntyvien palvelujen vuositavoitteet arvioidaan tilinpäätöksen perusteella toteutuneeksi.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että kaupunki varmistaa riittävät resurssit ikääntyvien palveluiden järjestämisessä ja palvelut säilyvät Pieksämäen kaupungin alueella. Tarkastuslautakunta kysyy, millä tavoin palvelujen parissa olevilta ikääntyviltä on selvitetty tyytyväisyyttä saamaansa palveluun ja millaisella tasolla asiakastyytyväisyys on? Mikä on kaupunginhallituksen näkemys siitä, kohtaako annettu palvelu tarpeen kaikissa asumispalvelumuodoissa?

Tavoite	Toteuma
Palvelurakenteen keventäminen lyhythoitoa tehostamalla ja pitkäaikaista tehostettua asumista vähentämällä	Tehostettu palveluasuminen hpvt pitkäaikainen, tavoite (lkm) 93000, toteuma 93275. Lyhytaikaishoito, tavoite (lkm) 10000, toteuma 11073.
Digi- ja tekniikkaratkaisujen monipuolisempi käyttö	Teknologian käyttöönottoaminen on sujunut ennakoitua paremmin.
Kotihoidon etäkäynnit; Kotihoito etänä	Kotihoidon toimintaa on onnistuttu kehittämään etäpalvelujen osalta ja niistä on saatu vaikeassa henkilöstötilanteessa helpotusta. Kotihoito on aloittanut etäkäynnit sekä vakiinnuttanut teknologian työvälineenä. Hyvinvointialuetta ajatellen kotihoito on tässä suhteessa edistysellinen.
Riittävän henkilöstömäärän turvaaminen tulosityksiköihin	Riittävän henkilöstömäärän turvaamisessa ei ole onnistuttu kuin osittain ja se on johtanut mm. asiakaspaikkojen osittaiseen sulkemiseen. Henkilöstöpula ja suljetut asukaspaikat ovat johtaneet asumispalvelujen lisäostoihin yli talousarvioon varattujen määrärahojen.

3.3.2.3 Vastaanotto- ja sairaalapalvelut

Vastaanotto- ja sairaalapalvelut tuottaa perusterveydenhuollon palveluja kiirevastaanotolla, vastaanotolla, osastolla, mielenterveys- ja päihdepalveluissa, suun terveydenhuollossa sekä perustason lääkinnällisenä kuntoutuksena. Sosiaalihuollon palvelunostoa sisältyy mielenterveys- ja päihdepalveluihin. Tavoitteet olivat perustoimintaa kuvaavia eivätkä näin ollen ole arvioitavissa.

Tavoite	Toteuma
Digiratkaisujen laajeneva käyttö	Digilääkäripalvelua pilotoitiin Mehiläisen tuottamana maksuttomana palveluna kuntalaisille heinäkuun loppuun saakka. Palvelua käytti yli 1300 kuntalaista. Suurin käyntisyys oli koronatodistuksen saaminen. Kilpailutuksen myötä digilääkäripalvelua tuottaa jatkossa Pihlajalinna. Omaolo -palvelun

	kehittämistä jatkettiin hyvinvointialueelta saadun henkilöstöresurssin turvin syksyn 2022 aikana.
Henkilöstön riittävyys	Omaa palvelutuotantoa jouduttiin supistamaan henkilöstöpuutteista johtuen erityisesti kiirevastaanoton ja osaston osalta. Saadun palautteen perusteella maltillisilla supistamistoimenpiteillä on kuitenkin pystytty turvaamaan kuntalaisille tarpeita vastaavat palvelut.
Toimintaprosessien kehittäminen tulevalle hyvinvointialueelle	Omaa palvelutuotantoa jouduttiin supistamaan henkilöstöpuutteista johtuen erityisesti kiirevastaanoton ja osaston osalta. Saadun palautteen perusteella maltillisilla supistamistoimenpiteillä on kuitenkin pystytty turvaamaan kuntalaisille tarpeita vastaavat palvelut. Toimintaprosesseja kehitettiin erityisesti vastaanoton alueella osallistumalla hyvinvointialueen Hyvä vastaanotto -hankkeeseen. Uutena toimintamallina otettiin käyttöön mm. ilman ajanvarausta toimiva sairaanhoitajan neuvonta -vastaanotto. Hanke jatkui loppuvuoden 2022 ajan ja sen arvioitiin osaltaan tukevan potilaslähtöistä toimintaa ja vähentävän takaisinsoittopalvelun ruuhkautumista.

Tarkastuslautakunta huomauttaa, että palvelutaso on heikentynyt ja asiakaspalaute on ollut huonoa. Riittävien resurssien varmistaminen Pieksämäellä on erityisen tärkeää perusterveydenhuollon palveluissa.

3.3.2.4 Perhe- ja sosiaalipalvelut

Tulosalueen perustehtävä on järjestää ja tuottaa pieksämäkeläisille lapsille, nuorille ja perheille perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon palveluja, työikäiselle väestölle sosiaalipalveluja ja vammaisille ja kehitysvammaisille henkilöille heidän tarvitsemansa erityispalvelut. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan nämä tavoitteet ovat mielekkäitä, joten niitä tulisi myös mitata ja tieto tuoda valtuutetuille tilinpäätöksessä.

Tavoite	Toteuma
Vuoden 2022 toiminnallisista tavoitteista tärkein on valmistautua toiminnan siirtämiseen vuoden 2023 alusta lukien hyvinvointialueelle. Tämä työ pitää sisällään hyvinvointialueen valmisteluun osallistumisen ja sisäisesti tehtävän valmistautumisen organisaatiomuutokseen. Lasten- nuorten ja perheiden palvelujen keskitetyn palveluohjauksen toimintaa jatketaan ja kehitetään edelleen. Kasvatus- ja perheneuvonnan toiminnan sisällöt määritellään ja kuvataan kirjallisesti.	Perhe- ja sosiaalipalvelujen vuoden 2022 toimintakulut ylittivät muutetun talousarvion noin 358 000 eurolla. Ylitykset kohdistuvat asiakaspalvelujen ostoihin lastensuojelun sijaishuollossa ja vammaisten palveluissa. Lastensuojelun sijaishuollon ylitykset selittyvät laitoshuoltopäivien lisääntymisellä. Vammaisten palveluissa kilpailutettiin asu- mispalvelujen ostot siten, että kilpailutetut hinnat tulivat voimaan vuonna 2022. Kustannustason nousuun varauduttiin, mutta ei kuitenkaan riittävästi. Myös hoitopäivät lisääntyivät jonkin verran. Kuluja kohdistui varattua enemmän myös vammaisten päivä- ja työtoiminnan ja henkilökohtaisen avun ostopalveluihin ja palveluseteleihin. Perhe- ja sosiaalipalvelujen johto ja henkilöstö osallistuivat v. 2022 aktiivisesti Etelä-Savon hyvinvointialueen lasten, nuorten ja perheiden perusterveydenhuollon ja sosiaalipalvelujen, työikäisten palvelujen ja vammaisten palvelujen suunnitteluun erilaisissa työ- ja ohjausryhmissä. Kasvatus- ja perheneuvonnan palvelujen ja prosessien paikallinen kehittäminen on tehty yhteistyössä hyvinvointialueen kasvatus- ja perheneuvontaa koskevan valmistelun kanssa.

3.3.3 Kasvatus- ja opetuspalvelut

3.3.3.1 Kasvatus- ja opetuspalvelujen hallinto

Hallinnon tehtävänä on huolehtia kaupungin opetussuunnitelman ja palvelustrategian mukaisten kasvatus- ja opetustavoitteiden saavuttamisesta päivähoitossa, kouluissa ja nuorisotoimessa koko kunnan alueella. Ensimmäinen tavoite toteutui kokonaan ja toinen tavoite osittain.

Tavoite	Toteuma
Toiminnallisesti riittävän hallinnon toteuttaminen kustannustehokkaasti; nettomenot 64 €/asukas.	Hallinto toteutui nettomenoina 50 €/as.
Oppilas- ja opiskeluhoollon järjestäminen hallituksen esityksen 165/2021 mukaisella tavalla; max 670 asiakasta / kuraattori, max. 780 asiakasta / psykologi	Kuraattorimitoitus toteutui lain edellyttämällä tavalla; 628,25 oppilasta/opiskelijaa / kuraattori. Psykologien osalta tavoitteeseen ei päästy. Koulu-psykologien oppilasmitoitus (780 opp / psykologi) astuu voimaan 1.8.2023 eli laki ei edellytä tarkkaa mitoitusta. Toteutunut oppilasmäärä oli kevätlukukaudella 1 256,5 ja syyslukaudella 2 513 oppilasta/opiskelijaa / psykologi htv. Psykologivajetta paikattiin ostamalla oppimisvalmiustutkimuksia yksityiseltä palveluntarjoajalta.

3.3.3.2 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on lapsen suunnitelmallisen ja tavoitteellisen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostama kokonaisuus, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatustalvelujen tulosalue vastaa kaupungin lasten päivä-, vuoro- ja erityisvarhaiskasvatuksen organisoinnista, riittävydestä, toimivuudesta ja laadusta Toimialan tavoitteet ovat perustointaa kuvaavia, joten niiden toteutumista ei voida arvioida. Päivähoitopalvelut ovat kattavia.

Tavoite	Toteuma
Kunnallisten päiväkotien lapsimäärää tehostetaan edelleen lain sallimissa rajoissa. Yksityiseltä ostetaan palvelua kunnallisen ylimentävän tarpeen mukaan.	Varhaiskasvatustalveluiden talousarvio toteutui muuttuneet olosuhteet huomioden kokonaisuudessaan hyvin toiminnallisten sekä taloudellisten tavoitteiden osalta. Kunnallisten varhaiskasvatustalveikkojen täyttöaste on ollut korkea ja lisäksi yksityisiltä palveluntuottajilta on ostettu palvelusetelillä tarvittavat varhaiskasvatustalvelut. Toimintavuoden aikana on palvelutarpeen muutoksiin jouduttu vastamaan myös kahden toimintaryhmän lisäyksellä. Toimintatuotot ovat kokonaisuutena toteutuneet

	suunnitellusti, vaikka asiakasmaksutuotot jäivät suunniteltua alemmalle tasolle. Henkilöstökulujen osalta suunnitelman mukainen käyttö on alitettu n. 80 000 € (n. -2%). Asiakaspalvelujen ostojen osalta on tehty talousarvio ylittynyt n. 117 000 €, joka johtuu muilta kunnilta ostettujen palvelujen sekä palvelusetelikulujen noususta. Kotitalouksille suunnattujen avustusten (kotihoitontuki ja hoitoraha) osalta ylitystä syntyi n. 52 000 €. Kokonaisuudessaan laaditun talousarvion toimintakate ylitettiin n. 90 000 eurolla. On syytä huomioda, että tilapäisen suojelun piirissä olevien lasten (n. 30 lasta) varhaiskasvatuksen järjestäminen on edellyttänyt erityisjärjestelyjä, jotka ovat lisänneet kustannuksia. Kustannuksia on kuitenkin kompensoitu Opetus- ja kulttuuriministeriön erityisavustuksella. Kyseinen erityisavustus (n. 200 000 €) on kohdennettu kehittämishankkeisiin (4119) eikä suoraan varhaiskasvatuksen tulosaluuelle. Tämä on vaikuttanut myös tilinpäätöstietojen laskennalliseen yksikköhintaan nostavasti. Omassa kodissa toimivien perhepäivähoitajien määrä on pienentynyt 17 hoitajaan. Ryhmäperhepäivähoitoa on toteutettu Virtasalmella sekä keskustan alueella perhepäivähoidon varahoitoyksikkönä. Avointa varhaiskasvatustoimintaa on toteutettu suunnitelman mukaisesti yhteistyössä Pieksämäen MLL:n kanssa.
--	--

3.3.3.3 Esiopetus, perusopetus ja nuorisotoimi

Toiminta-ajatuksena on tuottaa monipuolisia lasten ja nuorten palveluja. Tuetaan lasten ja nuorten oppimista, tervettä kasvua ja kehitystä sekä elämänhallintaa. Edistetään tasa-arvoa ja suvaitsevaisuutta kaikessa toiminnassa. Ainoastaan ensimmäinen tavoite oli konkreettisesti mitattavissa. Kyseiseen tavoitteeseen myös päästiin.

Tavoite	toteuma
Opetuksen järjestäminen kustannustehokkaasti; 9203 €/oppilas.	8902 €/oppilas
Laajennetun oppivelvollisuuden ja Tutkintoon valmentavan koulutuksen (TuVa) aloittamisen laadukas toteuttaminen.	Lupaa ei saatu, koulutusta ei järjestetty.
Nuorisotoimi tarjoaa nuorille sellaisia niin kasvokkain kuin verkosakin tuotettavia palveluja, jota kautta tuetaan nuorten kasvua sekä ennaltaehkäistään erityisen tuen tarvetta ja kustannuksia.	Ohjaamon kävijät v. 2022 yht. 2180. Nuorten työpa- jalla oli vuonna 2022 yhteensä 968 kävijää. Nuorisotoimen kokonaiskävijämäärä vuonna 2022 yht. 31 168.
Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että tavoitteet ovat mitattavissa ja selkeästi arvioitavissa.	

3.3.3.4 Lukiokoulutus

Pieksämäen lukio on aikuistuvan nuoren yksilöllinen kasvupaikka. Pieksämäen lukio on laaja-alainen ja se tarjoaa seutukunnan nuorille monipuoliset valmiudet lukion oppimäärään perustuviin jatko-opintoihin korkeakouluissa ja yliopistoissa sekä ammatillisessa koulutuksessa. Konkreettiset tavoitteet olivat, että 90% opiskelijoista valmistuu kolmessa (3) vuodessa, 40% perusopetuksen päättävästä ikäluokasta hakeutuu Pieksämäen lukioon, ja että opintojen keskeyttäjiä on alle 4% (sellaiset, jotka eivät jatka missään muissa opinnoissa). Ainoastaan viimeinen tavoite toteutui.

Tavoite	Toteuma
90% opiskelijoista valmistuu kolmessa (3) vuodessa	ikäluokasta ylioppilastutkinnon kolmessa vuodessa suoritti 85 % opiskelijoista, opiskelijoista 8 % suoritti tutkintonsa 3,5 vuodessa ja neljännelle vuodelle jatkoi 6 %
40% perusopetuksen päättävästä ikäluokasta hakeutuu Pieksämäen lukioon	Perusopetuksen keväällä 2022 päättäneestä Hiekänpään koulun ikäluokasta 37 % jatkoi opintojaan Pieksämäen lukiossa

Opintojen keskeyttäjien osuus on alle 4% (sellaiset, jotka eivät jatka missään muissa opinnoissa)	Negatiivisia opintonsa keskeyttäneitä oli 0 % (sellaiset, jotka eivät jatka missään muissa opinnoissa)
---	--

3.3.4 Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden vastuualue tuottaa laadukkaita ja ajanmukaisia kirjasto-, kulttuuri-, liikunta- ja opistopalveluja eri-ikäisille kaupunkilaisille yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimen tavoitteet ovat perustoimintaa kuvaavia eivätkä toteumat siten ole arvioitavissa.

Tavoite	Toteuma
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen tarjoamalla saavutettavia kirjasto-, kulttuuri, liikunta- ja opistopalveluita	Kirjastopalvelut jalkautuivat mm. kouluille, kirjastoauton reittiä uudistettiin, kulttuuripalveluissa paljon jalkautuneita tapahtumia, liikuntatoimen monipuoliset palvelut, seutuopiston hybridi-, verkko- ja uutuuskurssit
Osallisuuden ja aktiivisuuden edistäminen tukemalla kaikenikäisten kuntalaisten osallisuutta laatimalla osallisuussuunnitelma.	Osallisuussuunnitelmaa valmisteltiin syksyllä 2022, toimenpiteitä ennakoitiin mm. kuntalaisten osallisuuden lisäämiseen, kyselyitä, jne.
Kuntalaisten ohjaaminen digitaalisten palveluiden käyttöön, kuten kirjaston e-aineisto, opiston verkkokurssit, striimatut esitykset ja mobiilikartat.	Digitaalisia palveluita kehitetty paljon mm. e-aineistot, verkkokurssit, PoleeniLive, mobiilikartat

Tarkastuslautakunta toteaa, että kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut ovat onnistuneet palvelutoiminnan järjestämisessä.

3.3.5 Tekninen toimi

3.3.5.1 Tekninen lautakunta

Teknisen lautakunnan tavoitteet sisälsivät palveluiden järjestämisen tavalla joka luo hyvät edellytykset asumisen ja yritystoiminnan kehittymiselle, asemakaavamuutosten hyväksymiskäsittelyn, puun myyntiä, taksojen ja maksujen korotukset, sekä tarpeettomien kiinteistöjen myymisen tai purkamisen. Tavoitteiden arvioidaan tilinpäätöstietojen perusteella toteutuneen ainakin osittain. Teknisen toimen työhyvinvointi on ollut heikolla tasolla.

Tavoite	Toteuma
Tahiniemen, Pertinkujan sekä Vangasjärven asemakaavamuutosten hyväksymiskäsittely.	Pyhityn rantaosayleiskaava, Virtasalmen- ja Pertinkujan asemakaavamuutokset hyväksyttiin.
Puun myyntiä on suunniteltu tehtävän noin 600 000 € arvosta.	Metsien toimintatuotot olivat 696 000 €, eli tavoite on toteutunut suunnitellusti.
Taksojen ja maksujen hinnat tarkistetaan ja tehdään tarvittaessa hintoihin korotukset.	Kaukolämmön taksoja korotettiin 15 %.
Kaupungin toimintaan tarpeettomaksi todettuja kiinteistöjä pyritään myymään tai rakennuksen kunnon ollessa huono, purkamaan.	Pertinkuja 1, Lampolahdenkatu 8, Vilhulantie 1 ja joukko pienempiä rakennuksia purettiin.

3.3.5.2 Tila-, ruoka-, ja siivouspalvelut

Yksiköiden tehtävänä on vastata ja huolehtia yllä mainittujen palveluiden tuottamisesta pääasiassa kaupungin omille yksiköille. Palvelut pyritään tuottamaan kilpailukykyisesti niin hinnan kuin laadun suhteen. Tilaus- ja ruokapalveluiden tavoitteet toteutuivat. Siivouksen sitovassa tavoitteessa ei pysytty.

Tavoite	Toteuma
Tilapalvelun sitova tavoite on kiinteistöjen hoitomenot 4,60-5,20 €/m ² /kk.	Tilapalvelun sitovassa tavoitteessa pysyttiin, sillä kiinteistöjen hoitomeno oli 4,54 €/m ² /kk.
Ruokapalvelun sitova tavoite on ruuan suoritehintaa 3,80-4,50 €.	Toteuma 4,24 suoritehintaa/ruoka/€/pv.

Siivouksen sitova tavoite on 2,45-2,55 €/m ² /kk.	Toteuma 2,83 €/m ² /kk.
--	------------------------------------

Tavoitteiden asettamiseen ja niiden toteumasta raportointiin liittyy haasteita. Tarkastuslautakunta ei pystynyt arvioimaan suurimman osan tavoitteista toteumia, koska tavoitteet eivät ole konkreettisesti muodossa tai ne eivät ole riittävän mitattavia. Perustoimintaa kuvaavia tavoitteita ei tulisi valmistella talousarvioon valtuuston päätettäväksi.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että kaupunginhallitus valmistelee jatkossa toiminnalliset tavoitteet koko talousarvion osalta niin, että tavoitteet ovat kaupungin kannalta aidosti merkittäviä, konkreettisia, ja niillä on relevantti mittari. Tavoitteet tulisi palvella kaupunkistrategiaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Näin toteumatiedot on mahdollista raportoida tilinpäätöksessä johdonmukaisesti.

Tarkastuslautakunta esittää, että kaupunginhallitus esittää vastineessaan valtuustolle, miten raportoitavissa olevat toiminnalliset tavoitteet toteutuivat kaikilla toimialoilla. Kun tavoitteet ovat selkeät ja niistä raportoidaan johdonmukaisesti, on valtuustolla mahdollisuus tehdä johtopäätöksiä ja toimenpiteitä ajoissa seuraavan vuoden talousarvioon.

3.4 Konserniyhteisöjen tavoitteiden toteutumisen arviointi

Kuntalain mukaan talousarviossa on asetettava toiminnalliset tavoitteet myös konserniyhteisöille. Talousarviossa 2022 kerrotaan, mitä kaikkea konserniohjaukselta vaaditaan ja mihin sillä pyritään, mutta näistä johdettuja toimenpiteitä tai tavoitteita ei ole mainittu. Omistajaohjausta on mahdollista toteuttaa erityisesti valtuuston talousarvion kautta.

Tilinpäätöksessä kerrotaan yhtiöistä mm. seuraavaa:

Pieksämäen Vesi Oy:n tilikauden tulos oli -177 (-429) tuhatta euroa, mikä vaikuttaa konsernitulokseen. Edellisvuosien huonoa tulosta korjaamaan tehtiin taloutta korjaavia toimenpiteitä. Nämä toimenpiteet toimivat odotetun lailla. Vuoden 2022 ja 2021 huono tulos johtui pääosin rajusti vähentyneestä myynnistä ja veden kulutuksen laskusta.

Konserniohjeen mukainen raportointivelvoite tulee tarkastuslautakunnan mielestä ulottaa kaikkiin kaupungin omistamiin kiinteistöyhtiöihin.

Tilinpäätöksen mukaan Pieksämäen Haka Oy:n ongelmaksi on muodostumassa vähenevä asukasmäärä ja sen seurauksena ylitarjonta vuokra-asuntomarkkinoilla. Tilikauden voitto oli 81,44 (1750,52) euroa. Väestöltään vähenevä alue sekä runsas vuokra-asuntotarjonta yksityisellä ja kunnallisella puolella aiheuttaa yhtiön hallinnoimien yhtiöiden vuokra-asuntoihin kysynnän alenemista, joka vaikuttaa suoraan käyttöasteeseen. Yhteenlasketussa käyttöasteessa oli edellisvuoteen verrattuna pudotusta 1,87 (1,87) prosenttia. Hallinnoitavien yhtiöiden yhteenlaskettu käyttöaste 86,95 prosenttia (ed. vuonna oli 86,52 % ja 2020 oli 88,39 %) sisältäen Virtasalmen Vuokratalot Oy:n käyttöasteen.

Jäähalli Oy:ssä varattuja vuoroja vuonna 2022 (2021) oli 995 (964) tuntia. Halliyhtiön tuotot olivat 316 396 (205 119) euroa, josta kaupungin avustukset olivat 252 000 euroa. Liikevaihto oli 64 396 euroa ja tilikauden tappio -9 248,03 euroa. Koronavirusepidemialla ei Jäähalli Oy:n hallituksen mukaan ole toistaiseksi ollut merkittävää vaikutusta yhtiön toimintaan vuonna 2022.

Kuntalaskenta Oy:n toiminta on laajentunut tilikaudella 2022. Kuntalaskenta Oy:n liikevaihto vuonna 2022 oli 1,66 milj. euroa (2021 1,35 M€ / 2020 1,24 M€ / 2019 0,85 M€) ja tulos oli 52 000 euroa (2021 126 t€ / 2020 180 t€ / 2019 5,9 t€). Kuntalaskenta Oy:ssä työskenteli tilikauden lopussa 20 henkilöä (2021 15 henkilöä).

Talousarviossa lukee, että konserniyhtiöiden on annettava hallitukselle puolivuositain raportti tavoitteiden toteutumisesta, taloudesta sekä riskeistä.

Kaupunginhallituksen tulee huolehtia siitä, että seuraavassa talousarviossa konsernille on asetettu talouden ja toiminnan tavoitteet kuntalain hengen mukaisesti. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että konsernin kiinteistökanta vastaa yleistä markkinatilannetta ja tarjontaa kaupungin vetovoimatekijät huomioiden. Lisäksi tarkastuslautakunta huomauttaa, onko kaupungin konsernirakennetta syytä kehittää tulevaisuuden tarpeet huomioiden.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että konserniyhtiöiden kiinteistökanta käydään läpi ja tehdään tarvittaessa poistosuunnitelman muutos kirjanpitolain mukaisesti.

Tarkastuslautakunta kysyy kaupunginhallitukselta, millaista raportointia yhteisöt ovat tuottaneet ja millä keinoilla, kun talousarvio ei sisällä yhtiöille selkeitä toiminnan tavoitteita?

4 TALOUDEN ANALYYSI

Kaupungin toimintatuotot olivat päättyneellä tilikaudella noin 22,3 (22,9) milj. euroa ja pienivät edellisvuodesta noin puoli miljoonaa euroa. Valtion koronatuot kirjattiin tilikaudella 2022 (2021) tuottoihin toisin kuin vuonna 2020, jolloin ne kirjattiin valtionosuuksiin. Tämä muutos näkyy siten sekä tuotoissa että valtionosuuksissa.

Toimintakulut myös kasvoivat edelliseen vuoteen verrattuna n. 11,7 milj. euroa, toimintakulut olivat 148,0 (136,3) milj. euroa. Henkilöstökulut nousivat n. 2,9 milj. euroa. Henkilöstökulut olivat 53,0 (50,1) milj. euroa. Yleiskorotukset 1.6.2022 ja 1.10.2022 alkaen kasvattivat palkkakustannuksia, lisäksi henkilöstöä palkattiin avustuspäärahoilla kasvatus- ja opetuspalveluihin. Henkilöstökuluihin kirjattiin siirtovelaksi 143 000 euron suuruinen kertapalkkioiden maksu, joka liittyy koronaepidemian ja valmiuslain aikaisiin erityisolosuhteisiin.

Toimintakate kuvaa toimintakulujen ja -tuottojen välistä erotusta, joka kunnallistaloudessa on aina miinusmerkkinen, koska merkittävimmät tuloerät, verotulot ja valtionosuudet esitetään tuloslaskelmassa vasta toimintakatteen jälkeen. Toimintakate ilmoittaa, paljonko käytöotalouden kuluista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla. Kaupungin toimintakate heikkeni 10,9 prosenttia edellisvuoden tasosta. Toimintakate oli -125,8 (-113,4) miljoonaa euroa.

Verotulot kasvoivat edellisvuodesta 1,9 milj. euroa, eli 2,7 prosenttia. Verotulojen kertymä oli 72,8 (70,9) milj. euroa. Yksi keskeinen tekijä kuntien vahvojen tilitysten taustalla on hyvä työllisyyskehitys ja palkkasumman kasvu. Kunnille kertyvä vuoden 2021 koronatuki (yhteisöveron jako-osuuden korotus) lisäsi vielä vuoden 2022 yhteisöveron määrää. Lisäksi 1.8.2021 päätetty varhaiskasvatusmaksujen alennuksen kompensointi nosti yhteisöveron määrää. Rakennuskustannusindeksin nousu ja siitä aiheutunut rakennusten jälleenhankintarvojen korotus nostivat puolestaan kiinteistöveron verotusarvoja.

Valtionosuuksia kertyi 6,1 prosenttia enemmän edellisvuonna, kertymä oli yhteensä 55,3 milj. (52,1) euroa. Kokonaisuutena kaupungin suurin tuloerä, verotulot ja valtionosuudet yhteensä, oli 128,1 (123,0) milj. euroa. Vuonna 2023 alkaa kuntien ja kuntatalouden uusi aikakausi, kun sosiaali- ja terveystaloudet poistuvat kuntien taloudesta ja järjestäminen ja

kustannukset siirtyvät hyvinvointialueille. Uudistus mullistaa kuntien rahoitusjärjestelmän, kun yli puolet verotuloista ja kaksi kolmannesta valtionosuuksista siirretään hyvinvointialueiden rahoittamiseen. Vuoden 2023 valtionosuudet eivät ole lopullisia, vaan ne voivat kuntakohtaisesti muuttua paljonkin erityisesti siirtyvien sote-kustannusten muutoksen johdosta. Pieksämäen kaupungin osalta valtionosuudet vähenevät tämän hetken tiedon mukaan vuonna 2023 reiluun 5 milj. euroon, joten muutos on todella suuri.

Vuosikate osoittaa kunnan tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoitukseen ja lainanlyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen luku arvioitaessa tulorahoituksen riittävyyttä. Perusoletus on, että mikäli vuosikate on siitä vähennettävien poistojen suuruinen, tulorahoitus on riittävä. Vuosikate kattoi poistot 60,6-prosenttisesti (166,8-prosenttisesti).

Kaupungin osalta asukasta kohden laskettu lainakanta laski noin 54 (73) eurolla edellisvuodesta. Kehitys on oikeansuuntainen kun huomioidaan aleneva asukasmäärä. Lainaa kaupungilla on nyt 4 619 (4 673) euroa per asukas. Myös konsernissa lainakanta pieneni edellisvuodesta noin 66 (60) eurolla asukasta kohden. Konsernissa lainaa per asukas oli 6 647 (6 713) euroa.

Olennaista on kuitenkin tarkastella lainoja sekä leasing- ja vuokravastuita kokonaisuutena, koska asukas maksaa nämä kaikki, oli velka muodossa tai toisessa. Lisäksi asukkaan kannalta ei ole merkitystä sillä, missä velka kirjanpitoteknisesti on: Olennaisiin velka on koko konsernin yhteenlaskettu summa. Konsernitasolla lainaa sekä vuokra- ja leasingvastuita on nyt 7 828 (7 833) euroa per asukas ja määrä väheni edellisvuodesta viisi euroa. Tämä tarkoittaa, että kaupunkikonserni olisi velaton, jos jokainen asukas toisi kassaan 7 828 euroa rahaa. Kuntakonsernin lainojen ja vuokravastuiden määrä ei ylitä maan keskiarvoa ja on edelleen esimerkiksi kriisikuntakriteeristön ulkopuolella.

Toiminnan ja investointien rahavirta on tunnusluku, jonka positiivinen (ylijäämäinen) määrä ilmaisee sen, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen ja negatiivinen (alijäämäinen) määrä ilmaisee sen, että menoja joudutaan kattamaan joko olemassa olevia kassavaroja vähentämällä taikka ottamalla lisää lainaa. Niin kaupungin kuin konserninkin toiminnan ja investointien rahavirta kääntyi negatiiviseksi tilikaudella 2022. Kaupungin toiminnan ja investointien rahavirta oli -2,9 (6,0) milj. euroa ja konsernin vastaava luku -5,3 (8,2) milj. euroa.

Olennaista on tarkastella myös tunnusluvun viiden vuoden kertymää. Viiden vuoden kertymä ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi. Pieksämäellä toiminnan ja investointien viiden vuoden kertymä on negatiivinen, -2,9 (-12,0) milj. euroa ja konsernissa se on negatiivinen -24,0 (-13,7) milj. euroa. Tämä voi kertoa pidemmän ajan epäsuotuisasta velkaantumisesta asukasmäärältään pienenevässä kaupungissa. Velat on kuitenkin otettu tietoisesti, jotta palvelut (koulut, päiväkodit, kunnallistekniikka) on voitu turvata.

Kaupungin vuoden 2022 (2021) tuloslaskelma osoittaa -2,5 (4,4) milj. euroa alijäämää (yli-jäämää). Konsernissa vuonna 2022 (2021) alijäämää (yli-jäämää) oli -1,7 (4,0) milj. euroa. Tilikauden ylijäämä (alijäämä) kirjataan taseeseen ylijäämäksi (alijäämäksi). Kaupungilla on nyt taseessaan ylijäämää 10,9 (13,3) milj. euroa ja konsernilla ylijäämää 4,9 (6,6) milj. euroa. Kehityssuunta on väärä. Samanaikaisesti kassan riittävyys on heikko. Kassassa olevalla rahalla kaupunki selviytyisi menojensa kanssa vain 2,7 (5,2) päivää. Edellisvuonna tilanne oli parempi.

4.1 Investointien toteutuminen

Investointimenojen toteutuma-aste kaupungin tasolla oli 93,4 (91,1) prosenttia. Rahoitusosuudet huomioiden nettoinvestoinnit olivat yhteensä 6,8 (4,7) milj. euroa. Investointien tulo-rahoitusprosentti oli heikompi kuin edellisvuonna, 56,0 (201,6) prosenttia.

Investointimenot kohdistuivat Pieksämäen seudun älykkään liikkumisen kehittämis- ja investointihankkeeseen (4,6 milj. euroa), kunnallistekniikkaan (1,9 milj. euroa), puistojen ja leikkikenttien saneeraukseen (0,2 milj. euroa), Tahiniemen päiväkodin, Virtasalmen vanhan koulun ja Meriluodon koulun C-osan korjauksiin ja lukion katto remonttiin (0,7 milj. euroa), ulkoliikuntapaikkojen kunnostamiseen (0,2 milj. euroa), sote-kiinteistöjen korjauksiin (0,3 milj. euroa), Kuusitie 41:n tilojen muutostöihin (0,3 milj. euroa), maanhankinta ja arvopapereiden ostoon (0,2 milj. euroa) ja tietohallinnon ohjelmisto- ja laitehankintoihin (0,2 milj. euroa). Pieksämäen seudun älykkään liikkumisen investointihankkeeseen myönnetystä 2,3 miljoonan euron EU-tuesta maksettiin kaupungille 1,9 miljoonaa euroa ELY-keskukselta toimesta. Kaksivuotisen investointihankkeen EU:n tukirahoitus on siten maksettu kaupungille etupainotteisesti. Hanke valmistuu vuoden 2023 loppuun mennessä. Yleisesti ottaen investoinnit pyritään kaupungissa pitämään noin poistojen suuruisena.

Taloustilanteen viimevuotinen suotuisa kehitys on kääntynyt sekä kaupungissa että konsernissa. Monitunnusluvut, kuten mm. toiminnan ja investointien rahavirran kertymä viideltä vuodelta sekä kassan riittävyys, ovat heikentyneet. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että investoinneissa käytetään tarveharkintaa erityisesti kun taloustilanne on heikentynyt ja valtionosuudet aiheuttavat epävarmuutta talouden kehittymiseen tulevien vuosien aikana.

Tarkastuslautakunta haluaa kiinnittää valtuuston huomiota konsernin laina- ja leasing-kannan kehitykseen kokonaisuutena. Asukasmäärä laski, joten velkaa maksaa pienenevä joukko kaupunkilaisia. Ennusteen mukaan asukasmäärä tulee laskemaan jatkossakin, joten talouden kehittymiseen ja siihen reagoimiseen tulee kiinnittää jatkossa erityistä huomiota.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota tilintarkastajan tilikaudella 1.1.-31.12.2022 antamaan tilintarkastuspöytäkirjaan ja sen havaintoihin, jossa huomautetaan hankintojen hankintaohjeiden noudattamisesta. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että kaupungin hankintaohjeet ovat ajan tasalla, riittävän kattavat ja hankintalakia noudatetaan kaupungin hankintatoiminnassa.

4.2 Henkilöstö

Kaupungin henkilöstömäärä on 11 05, josta vakituisia 886. Vakituisten henkilöstön keski-ikä on 48. Sairauspoissaolojen määrä kasvoi edellisvuoteen verrattuna n. 18%. Erityisesti lyhyiden sairauspoissaolojen osuus on kasvanut. Työtapaturmista johtuvia poissaoloja oli 11 88 päivää (kasvua 551 päivää).

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että kaupungilla on riittävät henkilöstöresurssit ja positiivinen työnantajamielikuva pätevien henkilöiden saavuttamiseksi. Kaupungin vetovoimatekijöitä ja työnantajamielikuvaa tulee edelleen parantaa. Tarkastuslautakunta pitää huolestuttavana sairauspoissaolojen kasvua ja kiinnittää erityistä huomiota ennaltaehkäisevien toimenpiteiden jalkauttamisessa käytäntöön sairauspoissaolojen kehityksessä.

Teknisen toimen sisällä on ollut keväällä 2022 työsuorituksien toteutustavoissa erimielisyyksiä, joiden käsittely tulisi hoitaa työsuojeluorganisaation toimesta. Tarkastuslautakunta ei pidä aiheellisena eikä julkisuuden kannalta hyödyllisenä, että työsuojelun piiriin kuuluvia asioita on tuotu kaupunginhallituksen ja valtuuston käsittelyyn.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että Pieksämäelle tulleet ukrainalaiset viihtyvät kaupungissa ja heidän kotouttamiseen varataan riittävät resurssit. Kaupungin elinkeinotoiminnan tulisi kehittää yhteistyötään yritysten kanssa ukrainalaisten työllistämiseksi.

ALLEKIRJOITUKSET

Pieksämäellä 25. toukokuuta 2023

Rita Ruotsalainen, puheenjohtaja

Risto Ockenström, varapuheenjohtaja

Arvo Levänen, jäsen

Sinikka Riipinen, jäsen

Pekka Seppä, jäsen